

Kirkegårdens træer

af Susanne Guldager.

Forståelsen af vore kirker som et af de stærkeste elementer i kulturlandskabet har vundet almindelig udbredelse.

En stor indsats gøres i forbindelse med landsbykirkerne bl.a. for at beskytte miljøet i tilknytning til disse. Men ikke kun landsbykirkerne har betydning. Den fritliggende kirke, købstadskirken og den moderne kirke i tilflytterkommunen giver stedet karakter og har betydning for orientering, oplevelse og muligheder. Kirkebygning og kirkegårdens træer opfattes som en helhed. Kirkegårdsmuren definerer kirkeområdet i forhold til omgivelserne, hvis åbne marker, bebyggelser og beplantning hører med til synsindtrykket. For de fleste danskere indeholder dette billede en stærk følelsesmæssig oplevelse. En oplevelse, der er en væsentlig del af baggrunden for ønskerne om at sikre de værdier, som kirkeområdet og dets omgivelser repræsenterer.

Kirkegårdens beplantning og specielt kirkegårdens træer er en væsentlig faktor i denne sammenhæng.

Træerne styrker oplevelsen af kirkeområdet fra omgivelserne, men beplantningens betydning for dem, der færdes på kirkegården, må ikke glemmes.

Lovgrundlaget.

Den kirkelige lovgivning indeholder en række bestemmelser af betydning for beplantningen på kirkegården. Bestemmelser, som sigter på at bevare de værdier, som eksisterende beplantning oftest repræsenterer samt bestemmelser, som åbner muligheder for krav om ny beplantning med det sigte at tilføre kirkeområdet nye værdier.

Bestemmelserne i lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m.v. (lovbek. nr. 455 af 23. sept. 1947) og i kgl. anordning nr. 143 af 20. april 1953 er centrale i denne sammenhæng. Begge love indeholder f.eks. bestemmelser, der danner grundlag for, at kirkegården og dens beplantning betragtes som fredet.

Både vedligeholdelsesloven og anordningen indeholder bestemmelser om kirkesynets og provstiudvalgets ansvar og opgaver i forbindelse med ændringer og almindelig vedligeholdelse af kirkegårdens beplantning.

Til trods for lovgivningens regler og muligheder sker der ofte misforståelser i forbindelse med forvaltning af bestemmelserne. Beklagelige misforståelser, som formodentlig skyldes manglende viden og usikkerhed hos de ansvarlige.

I erkendelse af dette udsendte kirkeministeriet allerede i 1962 et cirkulære om fældning af træer på kirkegårde og ved kirker, ment som en påmindelse for menighedsråd og provstiudvalg.

Beplantningen, som indrammer, bringer kirkebygningen i fokus. Ballerup kirke.
(Foto: Susanne Guldager).

I cirkulæret gøres der opmærksom på anordningens bestemmelser som pålægger kirkebestyrelsen at våge over, at beplantningen på og ved kirkegården ikke ændres. Endvidere indskræpes det i cirkulæret, at fældning af kirkegårdens træer i alle tilfælde kræver provstiudvalgets samtykke og i særlige tilfælde ministeriets.

Siden cirkulæret blev udsendt, er der i forlængelse af det arbejde, der i slutningen af 40'erne og i begyndelsen af 50'erne blev udført af provst Johan Exner, sket en vækst i interessen for kirkens omgivelser. Men i forbindelse med disse bestræbelser på at sikre kirkeområde og kirkeomgivelser som en harmonisk helhed – også beplantningsmæssigt – er der stadig et stort oplysningsarbejde at gøre.

I kirkeministeriet arbejdes der i øjeblikket med et nyt cirkulære om bevaring af kirkegårdens træer. På baggrund af de erfaringer der gøres rundt omkring i landet, er det ønskeligt og gavnligt med et sådant initiativ.

Men for at ministeriets arbejde kan få den tilsigtede virkning i praksis, er det afgørende, at et cirkulære følges op af vejledning og oplysning.

Den almindelige indstilling, at træer passer sig selv, holder ikke. Træer er udsatte og pådrages desuden ofte skader, som nødvendiggør indgreb, hvis sunde og smukke træer med en lang levetid, skal sikres.

Kirken i det åbne landskab – et landemærke. Kirkegårdens træer formidler overgangen fra bygningsanlæg til landbrugslandskab. Krogstrup kirke. (Foto: Susanne Guldager).

Menighedsråd, provstiudvalg og stiftsøvrighed har brug for rådgivning indenfor den del af deres ansvarsområde, som vedrører kirkegårdens beplantning.

Forslag.

Det ville være meget væsentligt om der i tilknytning til ministeriets arbejde blev taget initiativ til at få udarbejdet en vejledning med det formål, at fremme forståelsen for kirkegårdsbeplantningens krav og betydning.

Vejledningen kunne, foruden råd om pleje af de eksisterende træer, indeholde retningslinier for nyplantning og erstatningsplantning af træer og levende hegn m.v., samt rådgivning i forbindelse med valg af arter egnede for kirkegårde, stedets særlige forhold taget i betragtning.

En sådan vejledning ville kunne være en støtte for menighedsrådet både i samarbejdet med projekterende og udførende fagfolk på kirkegården, og i samarbejdet med de overordnede myndigheder.

I forbindelse med behandling af sager om ændringer af kirkegårdens beplantning kunne det ligeledes være yderst gavnligt med en registrering af samtlige eksisterende værdifulde træer, trægrupper og beplantning iøvrigt.

En sådan registrering kunne iværksættes i forbindelse med de registreringer af vore kirkers omgivelser, der er sat igang flere steder i landet i de senere år, f.eks. som beskæftigelsesprojekt. Registreringen af beplantningen på kirkegården skulle medvirke til sikring af den beplantningsmæssige helhed i området, men også være rettet mod menighedsrådets daglige arbejde med pleje af enkelte træer og udvikling af kirkegårdens beplantning.

En tredje mulighed, som kunne medvirke til at sikre at ministeriets regler bliver omsat til registrerbar virkelighed, er at udvide provstesynet.

Ved synets besigtigelse af kirkegården kunne således en sagkyndig på det havekunstneriske område medvirke.

Hvert tredje år ville kirkegårdens beplantning derved kunne blive fagmæssigt vurderet, og der kunne træffes afgørelser om beskæring, udtynding og fældning, samt om etablering af nyplantning med mere.

Pleje og fornyelse af træer og beplantning på kirkeområdet er dog ikke kun et spørgsmål om beplantningsmæssig viden. En sikring af de oplevelser, som vore kirkegårde rummer kræver i lige så høj grad æstetisk sans og kulturhistorisk forståelse, og endelig må det ikke glemmes, at respekt for og samarbejde med de mennesker der færdes på kirkegården og har deres daglige arbejde der, er meget væsentligt.

Det er en stor udfordring.